

נאום חז' ל. אשכול

ישיבה כורחבת של מרכז מפלגת פועלי א"י

מיום 15.10.1936

בסדר-היום: לשאלת העבודה העברית במושבות.

ל. שקולניק: נדמה לי, שבמרכז הדיון של הישיבה הזאת צריכה לעמוד

השאלה, כיצד לבצר את הכיבושים שנכבשו בזמן האחרון, כיצד

לשמור על אותה סטטיסטיקה שמטר כאן נסע, על פתח-תקוה שיש בה 99.6% עבודה עברית, כיצד לשמור על כל שנוסף לנו לא מפני שהפך לכם של האכרים לעבודה עברית, ולא בכל ארגוננו, אלא בעקב המאורעות. מהפקידו של המרכז להתוות את הדרך כדי לא לסגת אחור, לא לאבד את הכיבושים אלא לשמור עליהם ולגבש אותם.

אם נבדוק את נסיון המלחמה לעבודה עברית, שנמשכת

זה 30 שנה, נראו סנקצנו בתקופות שונות בקו של "לדורון, להפילה ולמלחמה".

אנחנו השתמשנו בשורה של אמצעים ידועים כחות או יותר, וספק אם מישהו ימציא ויחדש בתקופה הקרובה איזה אמצעי נוסף. אינני מאמין שנשיג הרבה ע"י מלחמת כוח. מי שמכיר את חטיבת האכרים, יודע שכחות לא נשיג הרבה, הם לא יכנעו לכוח. אין ז.א. שבתקופה מסויימת לא נשתמש בכח, משום שיש גם גבול לסבלנות, אבל ברור שהם לא יכנעו לזה. ואם במשך 30 שנות המלחמה על עבודה עברית אנחנו בין כך וכך הולכים בדרך של שמוש בכל האמצעים גם יחד, לא נראית לי דרך אחרת כם עתה. הגענו לכך במושבות נמצאים כיום מ-80 עד 90% פועלים עכרים, והשאלה העומדת לפנינו היא: כיצד אנו פותחים בהתאבקות כדילקיים את המצב הזה - אם בעזרת איום ושמוש בכח, או אנחנו מנסים עוד הפעם לאחוז בדרך של "דורון" - בדרך של מו"מ והסכם, ואם לא נשיג תוצאות ממילא נעבור למלחמה בצורתה הסיונות.

בחדשים אלה נקראה לחיים ועדה פאריסיסית של ב"כ האכרים

והפועלים, שיש לה גם פרטנזיה להקרא בשם "ועדת חיים וייצמן", מכיון שהיא נוסדה ע"פ האיניציאטיבה של ד"ר וייצמן. היו לוידה זו תריסרי ישיבות, והיו עליות וירידות מתוך המו"מ. גם האנשים שהשתתפו בה נתחלפו. מצדנו השתתפו: שפרינצק, רמז, חורין, נסע הרפז ואנכי. מצד האכרים השתתפו מן הצעירים שכתובם השואפים לשינוי מני הדברים. כמוכן, את המו"מ אהנו נהלו לא בלי ידיעת מנהיגי הדור. מצד האכרים היתה נטייה לראות כועדה הזאת מעין "דויאל קומישון", והם ניסו להקיף לא רק את שאלת העבודה העברית ותנאיה, אלא כהנאי מקביל לכירור שאלות העבודה, הם העלו גם את שאלת

החיקונים בכנסת ישראל, בקונגרס הציוני, ב"החלוץ", ענין שני הדגלים וכדומה. גם קומפלכסים אלה הושלכו לחלל הבירור. אבל ככל שהמו"מ התקרב לגמר השכיחה הערבית, נסינו אנחנו להוציא מתוך הדיון את הסקטור הנוגע ליחסי עבודה, את שאלת היחסים בין נותני העבודה והפועלים, מבלי שהאכרים וותרו על כירור השאלות האחרות שהועלו על ידם.

ה. ספיר הביא לפני הועדה תכנית שלמה, מתוך פר נזיה למדעיות, המוכיחה, לדבריו, שהפרדסנות הולכת לקראת ימים כאלה, שהוכל לחת לא יותר מ-4% ריוח על ההון המושקע, לאחר שהעבודה היעשה ע"י פועלים יהודים ב-70-80%; במקרה זה יעלה סכום ההוצאות לדונם פרדס כדי 8 לירות, ואז יסארו 4 לירות ריוח על כל דונם, שמחירו עתה 100 לירות (אם כי לפרדסני פחת-תקוה כבר לא עולה הפרדס ולא כלום, אבל כתוך החישובים הם מעריכים דונם פרדס כדי 100 לירות).

אנחנו שללנו דפסלנו את החשבון הזה, ואז הופיעה ההצעה להקים ועדה=מחקר שתחקור ותקבע את גובה ההכנסה של משק הפרדסנות ע"י קביעת מספר תיבות הפרי למשלוח ומחיר התיבה. היא תקבע את החישוב הנכון. אולם מכיון שמחקר כזה הוא ענין ממושך, השתדלנו להגיע לסיכום, גם אם לא שלם, אך שיהיה מהיר ומעשי. ברור שהמספר שנקטו האכרים - 4% ריוח - איננו נכון, הריוח הוא יותר גדול. ואנחנו לא רצינו שיהפרסם כינתים מספר כזה. אולם לא נמצאה אפשרות של סיכום משותף והגענו לנסוח שתי עמדות שתי נוסחאות, אבל שמקורן הוא בכל זאת בועדה אחת, חדורת רצון להגברת ולהגדלת אחוז העבודה העברית במושבה. עכשיו יש בדעת האכרים לפרסם את הסיכום הזה, מתוך הנחה שזה ירחוף ליצירת מצב רוח טוב יותר במקומות בכיוון של השכחת היחסים והשלפת עבודה עברית באחוזים יותר גדולים.

נוסח הסיכום הוא כדלקמן:

" סי כ ו ם ר א ש ו ן "

למשא ומתן. בועדה הפריסטית - מיסודו של ד"ר ח. ויצמן,

מורכבת מבאי-כוח התאחדות האכרים והסתדרות העובדים

הכללית (הנוסח נחאשר בישיבה המשוחפת של הועדה כיום

(11.10.1936

הועדה הפריסטית קובעת את הסיכומים דלקמן בנוגע לחלק

אחד של בירוריה:

א. באי-כוח האכרים בועדה קבעו את ההנחות היסודיות דלקמן

לאפשרות המסקית של הגברת העבודה העברית בפרדסנות.

לעומת גובה ההוצאות עד עתה הרי במצב הנוכחי של הפרדסנות

ובעתיד הקרוב מן ההכרח שההוצאות על כל עבודות הידית בפרדס לא תעלינה על

8.- לא"י לרונם. לאחד הוצאות אלה מראה החישוב שההכנסה הנקיה של הפרדס
התן לערך 4% על ההון המושקע.
בסכום הכללי של הוצאות נכללו לא פחות מ-80% של פועלים
עברים בתנאי שכר מסוימים ותוצרת עבודה מסוימת, שאותם יש לקבוע ולעמוד
עליהם לשם שמירת גובה ההוצאות הנ"ל.

&

ב. באי כח הפועלים הועדה מודיעים, כי בעמדם על הדרישה
של עבודה עברית מלאה, האפשריה לדעתם מכחינה מסקית, הם מוכנים לקואופרציה
עם האכרים בהגשמה למעשה של הרחבת העבודה העברית בגדר ההנחות של באי כח
האכרים. מציעים לקבוע לשם כך בכל מושבה מוסד משותף.

&

ג. שני הצדדים מכירים, כי לשם הגדלת ההכנסות של ענף
הפרדסנות מחובתם של המוסדות הלאומיים להשתמש בכל כוח השפעתם לשם
יצירת תנאים יוחר טובים בשאלת השיווק של התוצרים וחפוש דרכים להקטנת
היקף ההוצאות והוזלת התמרים הנדרשים לפרדסנות.

ד. שני הצדדים קובעים כדבר המובן מאליו, כי ההנחות
האלו אינן נוגעות למקומות ולמסקים שבהם נהוגה עבודה עברית מלאה.
ה. שני הצדדים מסכימים להחיל על ועדה קטנה להמשיך
את המחקר במצב הפרדסנות ולהביא לידי מסקנות ברורות על יסוד חקירת
שאלת ההכנסות וכל יתר השאלות הנוגעות."

כשראינו שזהו הסיכום שאפשר להגיע אליו הועדה, אירנו
שנחיעץ. והיה לנו בירור במרכז החקלאי, וגם נפגשנו עוד פעם עם אריאב
וחשבנו שנוכל להכניס כמה תקונים ושינויים בסיכום הזה; אולם לאתר שאריאב
התייעץ עם האכרים, הודיע לנו שהם אינם רואים כל אפשרות לשנות את הסיכום.
אנחנו נסינו לבטל ולמחוק את קביעת הריזח בגובה של 4% כהודעת האכרים
גם מתוך נימוק שפרסום מספרים כאלה עלול להכריח יהודים מהשקעת כסף בא"י.
אולם האכרים אינם רוצים לוותר; הם רואים, כנראה, בפסוק זה ריאבליטציה
לעצמם. אריאב הודיע שהתקדן הזה לא יתקבל בהתאחדות האכרים, וכן לא יתקבל
השינוי שנדרש על ידינו: לא לכתוב "בתנאי שכר מסוימים" כי אם לפרש:
20 גרוש לפועל, 17 1/2 לפועלה, כפי שהוסכם בינינו במסך המ"ל. ני שהם התייעצו
עם מרכז התאחדות האכרים. אז עלתה המחשבה שמוטב אולי שכל אחד מהצדדים יפרסם את

עמדתו לחוד. האכרים יפרסמו כי הם מסכימים ל-80% עבודה עברית, בהנחה שהוצאות העיבוד לא תעלינה על 8 לירות דונם, ושכמקרה זה תריוח על החוץ המוסק יגיע ל-4%, ויקראו את הועדים המשותפים במקומות להתאמן ולהגיע ל-80% עבודה עברית. לפני פרסום הדברים יראו לנו קודם את הנוסח. באי-כח הפועלים גם כן יוכלו לפרסם את עמדתם ביחס לעבודה עברית מלאה, יכולת המסק לכלכל עבודה עברית, לגובה ההכנסה, לשכר העבודה וכו". בנקודה זו נפרדנו מאדיאב. רעתה ברור שהסיכום אשר הקראתי, רק הוא יכול להיות הנוסח המשותף. ואם לא נסכים לכך, אין הם רואים דרך לפרסום משותף, ותהיינה שתי נוסחאות של כל צד לחוד. היה לי הדושם שכל כל פניה אחדים מבין האכרים רוצים להכיא את המו"מ לידי גמר חיובי.

במשך המו"מ בועדה דובר הרבה על גרנסיות וסנקציות

לקיום ההסכם. כראשית הדיון אמרו האכרים: אנחנו נוציא מהוכנו את המטרכים; אם נגיע לידי הסכם בכל השאלות, נשתמש בכל האמצעים נגד אלה שלא יקיימו אותו - עד כדי הוצאתם מההתאחדות. אולם במשך הזמן נחלש הדבר. היום כאשר נשאלת השאלה: מה תעשו אם לא ירצו לקיים את ההסכם - אין הסוכה ברורה. האכרים פוענים: מה הסגתם אתם כ-30 שנות סנקציות, תנו לנו לעשות, ואנו מאמינים שאם התאחדות האכרים תפרסם את עמדתה - ישמיע הדבר על האכרים; על המתכחשים נדרו לחוד, אולי נגיע גם לכך שנאחזו באמצעים נגדם; כיום לא נגיד זאת, כי אין זה לפיר וחנו ולפי דרכנו.

זהו המצב. ומכיון שאני עומד בפרשה זו, אחווה גם את

דעתי. מתוך הערכתי את המלחמה במושבות, את דרכיה ותוצאותיה - לא הייתי מסתלק מלהאחז גם בדרך זו, כלומר - שהתחלת התאבקותנו המחודשת תיעשה ע"י פרסום גלוי דעה מצד התאחדות האכרים שכן ייאמר, כי בתוצאה הכירוריים בועדה הפריסטית הגיעו האכרים לידי הכרה בצורך ובאפשרות של 80% עבודה עברית, ויוסיפו מה שהם רוצים להוסיף על הוצאות העיבוד בשיעור של 8 לירות לדונם והדירות בשיעור של 4%. ואנחנו נפרסם את שלנו. עם כל הנקודות החולשה שבדרך זו, היא נראית לי כצורה טובה יותר מפרסום נוסח משותף. אין לי, כטובן, בסחון שפרסום ההכרזות ע"י שני הצדדים עלול כבר ממחר להכטיח 80% עבודה עברית כפועל, אבל אסור לנו בכל זאת לבטל לגמרי את ערך הדבר, ואסור לנו לתת פתחון פה לאכרים להגיד כי הנה הם רצו ללכת בדרך של שלום והסכם לקראת הגברת העבודה העברית עד 80%, ואנו דחינו אותם.